

نشانه‌های نشان

درباره رویکرد نامزدهای انتخابات به اینترنت و فضای مجازی

علی ورامینی

دبیر گروه فرهنگ

سخنان آقای سعید جلیلی درباره مسیریابی ایرانی «نشان» می‌تواند مورد بسیار خوبی برای یک بحث پیچیده فلسفی باشد که بسیاری اوقات خلط آن باعث مغالطه می‌شود؛ مغالطه‌ای که «واقعیت» را به جای «حقیقت» عرضه می‌کند. این دو مفهوم را با تسامح می‌توان چنین تعریف کرد که واقعیت وجود عینی یک چیز است و حقیقت راستی و درستی یک چیز. ایشان در بحث ویکردشان به اینترنت و فناوری‌های ارتباطاتی و کسب‌وکارهای نو از تجربه موفق مسیریاب «نشان» نام بردند و اینکه جای مسیریاب «ویز» را گرفته است. بعدتر هم از چند اپلیکیشن و پیام‌رسان ایرانی گفتند و البته همه را پیام‌رسان خواندند. درست است که تجربه مسیریاب‌ها و پیام‌رسان‌های ایرانی با اپلیکیشن‌های خرید و تاکسی آنلاین داخلی متفاوت است ولی یک چیز در همه آنها مشترک است؛ انحصار. اینکه آقای جلیلی گفتند «نشان» جای ویز را گرفت، دقیقاً برآمده از همان سازوکاری است که ایران خودرو و سایپا جای بنز و ولولو را گرفته‌اند و دردناکتر از آن حتی، اینکه ایشان جای کسانی را در رقابت ریاست جمهوری گرفتند که قبلی رئیس‌جمهوری بر قامت‌شان گشادی نمی‌کند. همه این اتفاق‌ها، این واقعیت‌ها، اینکه ایران خودرو پرفروش‌ترین کارخانه خودروسازی خاورمیانه است، اینکه «نشان» از «ویز» در ایران بیشتر استفاده می‌شود و این واقعیت‌ها که آقای جلیلی از معدود نامزدهای ریاست جمهوری این دوره و دوره‌های پیشین است، به دلیل انحصار و از میدان به در کردن همه رقبای بدون رقابت است. همین خط نشان را بگیرد و به عقب بازگردید. چندسال پیش که راننده بیچاره تاکسی‌های اینترنتی برای چندروز با اینترنتی که از کفر ایلیس بدتر بود، ناچار می‌شد که دو گوشی همراه داشته باشد؛ با یک گوشی مسافر قبول می‌کرد و با گوشی دیگر مسیر را در مسیریاب می‌زد. چراکه اپلیکیشن (به دستور رانندگاران احتمالاً) چنان طراحی شده بود که با روشن شدن ویز از کار می‌افتاد. کارآفرینی‌ها که برای راننده‌ها چنان بود که ناچار شدند به اپلیکیشن‌های ایرانی بدون فیلتر روی بیایند. اپلیکیشن‌هایی که بسیاری اوقات مسیر اشتباه تشخیص می‌دادند و هم دورترین مسیر را پیشنهاد می‌دادند و به همین سبب دیگران یا ترافیک را تشخیص نمی‌دادند و ده‌ها مصیبت دیگر. آنها یک چیز اساسی ولی داشتند، اینکه عزیزکرده بودند و قرار بود که این با حذف رقبای، خرج بسیار مراقبت همه‌جوره، جای آن رقیب خارجی را بگیرند. آن مسیریاب در حذف رقیب با آزمون و خطا و حمایت‌های بی‌اندازه در یک رقابت بدون رقیب توانست به اولین مسیریاب تبدیل شود. اما انگار اینها در منش جناب جلیلی انطور که در نظر ما خیلی عجیب می‌نماید، ناخ نیست. باری دیگر به میانجی سخن آقای جلیلی درباره «نشان» و «ویز» می‌توان هم عمق راهبردی‌شان را شناخت هم یک جهان فرصت‌شان را. ایشان گفتند اپلیکیشن‌های فلان و بهمان جای او بر راه خوبی پر کرده و ضرورتی ندارد که آنها حضور پیدا کنند. دقیقاً بر مبنای همان منطق که ایشان جای بقیه نامزدهای بالقوه‌ای را که بعضی از هفت‌خوان شوروی نگهبان رد نشده‌اند و بعضی هم بیشتر حذف شدند، پر کرده‌اند و دیگر با وجود ایشان حضورشان ضرورتی ندارد. در همان مناظره آقای زاکانی مثال فیلتر شدن «تیک‌تاک» در آمریکا را بیان کردند. کار به پیچیدگی این اتفاق نداریم، به اینکه آمریکا مرکز تکنولوژی جهان است و پیام‌رسان‌های آمریکایی و شبکه‌های اجتماعی‌اش حتی در همین ایران که فیلتر شده‌اند هنوز مخاطب‌ترین شبکه‌های اجتماعی هستند. نکته قابل تأمل در این رویکرد ارجاع به کشور نیست که دائماً به عنوان موجودیتی پلید شناخته می‌شود اما وقتی کار به فیلترینگ و محدودیت می‌رسد الگو می‌شود. مگر ما در آزادی و سرعت اینترنت با آن قابل مقایسه هستیم که در بحث فیلترینگ به آن ارجاع دهیم؟ ایالات متحده آمریکا همزمانی که تیک تاک را فیلتر می‌کند، هیچ نهادی هم ندارد که برای ساختن فیلم یا نوشتن کتاب صاحب قدرت برای مجوز باشد. عجیب است که در مزارب آنها را دشمن می‌دانند و در محدودیت‌گذاری، الگو. فارغ از همه اینها، آنچه در صحبت‌های همه نامزدها به چشم می‌آید، دوری و فهم نادرست‌شان از جهان جدیدی است که فناوری‌های ارتباطاتی مهمترین عنصر تأثیرگذار در همه ساحت‌هاست. خبر اینکه هیچ دولتی با چنین فهمی از جیدمان دنیای جدید به جای درست، راهی که به سود ملت است نخواهد برد.

- صاحب امتیاز و مدیرمسئول: غلامحسین کرباسچی • مشاوران: عباس عبدی و احمدزیدآبادی • سردبیر: محمدجوادروح • سردبیر آنلاین: افشین امیرشاهی
- معاون سردبیر: مهرداد خبیر • دبیران گروه‌ها: فرزانه طهرانی (اقتصاد)، آرمین منتظری (دیپلماسی و بین‌الملل)، علی ورامینی (رسانه و فرهنگ)، سمیه متقی (سیاست)
- الناز محمدی (جامعه)، آرش خاموشی (عکس)، هادی حیدری (طرح و کاریکاتور)، شبنم رحمتی (معاون آنلاین)، مدیر هنری: مهدی قربانی تبار
- حروفچینی و ویراستاری: شهرام هادی، مدیراداری و آگهی‌ها: شاهرخ حیدری، تلفن روابط عمومی: ۸۸۷۴۹۳۰۰، تحریریه: ۸۸۷۳۰۰۹۱، گوی‌ها: ۸۸۷۳۵۲۰۷، ۸۸۷۳۵۲۰۸
- نشانی: خیابان شهید بهشتی، خیابان پاکستان، کوچه دوازدهم، پلاک ۱۸، لیتوگرافی و چاپ: هم‌مین • توزیع: نشر گستر امروز نوین • تلفن: ۰۲۱-۹۱۳۰۴۱۴۲

چهره

سومین سالمرگ خبرنگاران محیط زیست

سه سال از روز تلخ دوم تیرماه ۱۴۰۰ گذشت؛ روزی که اتوبوس حامل خبرنگاران محیط‌زیست در استان آذربایجان غربی در مسیر نطقه به ارومیه، واژگون شد و در این سانحه دلخراش علاوه بر مصدومیت ۲۱ خبرنگار و عکاس، مهشاد کریمی خبرنگار ایسنا و ریحانه یاسینی خبرنگار ایرنا جان به جان آفرین تسلیم کردند. این گروه خبرنگاری در حال تهیه گزارش و بازدید از پروژه کانی سیب برای آبرسانی به دریاچه ارومیه بودند که این اتفاق رخ داد و مایه جریحه‌دار شدن افکار عمومی شد. در پی این حادثه قوه قضائیه نیز وارد ماجرا شد و در آخرین خبری که در این زمینه وجود دارد گفته شده است که در بهمن‌ماه ۱۴۰۲، آخرین جلسه دادرسی پرونده اتوبوس خبرنگاران در شعبه ۱۱۸ دادگاه کیفری ۲ ارومیه برگزار و از سه متهم پرونده، شامل راننده و مدیران وقت حفاظت از محیط‌زیست استان و ارومیه آخرین دفاع اخذ شده است.

غیر قابل پیش‌بینی

غیاب نظرسنجی‌های معتبر راه را برای جا‌اعلان آن هموار کرده است

غیر قابل اعتماد بودن نظرسنجی‌های انتخاباتی ایران

«نظرسنجی‌های موجود در ایران در باره پیش‌بینی نتایج انتخابات بعضاً دستکاری شده‌اند و قابل اعتماد نیستند.»

نازنین بقایی

خبرنگار فرهنگ

شش روز مانده به چهارمین دوره‌ی انتخابات ریاست جمهوری، یعنی زمانی که بازار تبلیغاتی کاندیداها داغ است، چهار نفر به دلیل تخلف و دستکاری در نتیجه‌ی نظرسنجی‌های مربوط به درصد رأی کاندیداها، به مراجع قضایی احضار شدند. قراردادن نظرسنجی برای کاندیداها ریاست جمهوری، عموماً ابزار و منبعی معتبر برای پیش‌بینی نتایج انتخابات در جهان است؛ اما در ایران غیاب و کمبود نهادهای معتبر برای این مسئله منجر به شکل‌گیری نظرسنجی‌های جعلی و دروغین شده است.

شش روز مانده به چهارمین دوره‌ی انتخابات ریاست جمهوری، یعنی زمانی که بازار تبلیغاتی کاندیداها داغ است، چهار نفر به دلیل تخلف و دستکاری در نتیجه‌ی نظرسنجی‌های مربوط به درصد رأی کاندیداها، به مراجع قضایی احضار شدند. قراردادن نظرسنجی برای کاندیداها ریاست جمهوری، عموماً ابزار و منبعی معتبر برای پیش‌بینی نتایج انتخابات در جهان است؛ اما در ایران غیاب و کمبود نهادهای معتبر برای این مسئله منجر به شکل‌گیری نظرسنجی‌های جعلی و دروغین شده است.

نظرسنجی انتخاباتی

نظرسنجی انتخاباتی یعنی طرح تعدادی سوال در رابطه با انتخابات، اعم از شرکت یا عدم شرکت، نامزد انتخابی... که این سوالات هم از طریق پرسشنامه یا مصاحبه به صورت حضوری، تلفنی یا اینترنتی از جامعه هدف که واجدین شرایط رأی‌دهی هستند، پرسیده می‌شود. نظرسنجی یکی از مهم‌ترین روش‌ها برای گمانه‌زنی و پیش‌بینی در رابطه با نتیجه انتخابات، شکاف در میزان رأی میان احزاب و نمایندگان و مسائلی از این دست صورت می‌گیرد که عموماً توسط سازمان‌های خبری، شبکه‌های تلویزیونی... که اخبار کاندیداها را پوشش می‌دهند، حمایت می‌شوند. این صحت نظرسنجی‌های مراکز نیز خود عموماً زیر نظر سازمانی بزرگ‌تر سنجیده می‌شود؛ برای مثال در بریتانیا، شورای نظرسنجی بریتانیا (BPC)، انجمنی متشکل از چندین سازمان نظرسنجی معتبر است که صحت، شفافیت و اعتبار آمار ارائه‌شده توسط آن‌ها را برقرار است و از حوزه‌ی عمومی شود را می‌سنجد و این گونه است که می‌شود به این آمارها اعتماد کرد. البته زیاد اتفاق می‌افتد که نتایج بسیاری از این نظرسنجی‌ها با یکدیگر متفاوت باشند؛ این امر دلایل مختلفی دارد از جمله: تفاوت پاسخگوین، یافتن جامعه هدف با روش‌های متفاوت، تفاوت نوع بیان پرسش‌ها و توانایی ترغیب به پاسخ‌گویی. با این حال دستیابی به یک نظرسنجی انتخاباتی در ایران همیشه سخت بوده است.

نظرسنجی انتخاباتی در ایران و معضلاتش

اعتبار نظرسنجی‌های موجود در ایران همیشه مورد مناقشه بوده است و این امر دلایل متعددی دارد مثل عدم توجه نهادهای خصوصی به این مسئله برای حمایت و سرمایه‌گذاری و بالطبع کمبود مراکز نظرسنجی معتبر، نبود مرکزی معتبر برای نظارت بر نظرسنجی‌ها، عدم اعتماد مردم به نظرسنجی برای شرکت در آن و در نتیجه کم بودن اعتبار نظرسنجی‌ها. این معضلات در انتخابات ۱۴۰۲ بعدی عمیق‌تر یافته و به انتشار نظرسنجی‌های جعلی هدفدار در حمایت از کاندیداهایی خاص یا ترغیب مردم به عدم شرکت در انتخابات منجر شده و پلیس را مجبور به مداخله کرده است. روز گذشته، رئیس پلیس فتای تهران بزرگ از احضار چهار نفر به دلیل نشر نظرسنجی‌های جعلی خبر داد. سرهنگ داود معظمی گودرزی در رابطه با خبر احضار چهار نفر از جعل‌کنندگان نظرسنجی‌های انتخاباتی به مراجع قضایی، در گفت‌وگو با ایسنا بیان کرده است: «قانون‌گذار در موضوع انتخابات وظایفی را بر عهده دستگاه‌های انتظامی از جمله پلیس فتا قرار داده که این موارد عمدتاً حول محور تأمین امنیت انتخابات، برخورد با تخلفات و... است. در همین راستا نیز تیم‌های رصد پلیس فتا از مدت‌ها قبل اقدامات خود در فضای مجازی را آغاز کرده‌اند و با تخلفاتی که در این حوزه مشاهده کنند، برخورد خواهند کرد؛ به عنوان مثال در مواردی مانند انتشار اطلاعات نادرست یا هرگونه توهین، تحقیر و تخریب شخصیتی، نظرسنجی‌های جعلی، دعوت به تحریم انتخابات و... همچنین باز نشر و انتشار نظرسنجی‌ها یا نظرسازی کاذب که از مجاری غیررسمی انعکاس پیدا می‌کند و مبدأ آن مشخص نیست، در خصوص انتخابات یا نامزدهای انتخاباتی یا انتشار مطالب علیه نامزدها جرم است.» به گفته معظمی گودرزی، دستکاری‌ها در نظرسنجی با روش‌های ایجاد نظرسنجی جعلی و انتشار نتایج آن به نفع نامزد مورد نظر، تنظیم ربات روی نام نامزد مورد نظر و افزایش رأی آن، استفاده از عناوین نامناسب برای برخی از کاندیداها و طراحی گزینه‌های نظرسنجی به گونه‌ای که موجب دلسرد کردن مردم از انتخابات شود، انجام شده است.

کتابخانه

پیکار با بیدادگری

کتاب اعلامیه‌ی حقوق بشر و تاریخچه آن، نوشته‌ی گلن جانسون با ترجمه‌ی محمدجعفر بوینده در ۱۷۶ صفحه، با قیمت ۱۹۵ هزار تومان توسط انتشارات نشر چشمه منتشر شده است. در کتاب حاضر که متنی روشننگر و راهنما در تاریخ بشریت است؛ نبرد سخت بشر برای دفاع از کرامت انسان علیه بیدادگری در زمان‌ها و مکان‌های مختلف با حد و مرزهایی مانند قراردادها، مجموعه‌ی قوانین، بیابیه‌ها و اعلامیه‌ها مشخص شده است. هدف این کتاب نشان دادن پیشرفت‌ها، پسرقت‌ها و اشتباهات مختلف انسان در تاریخ نبرد برای تحقق حقوق بشر است. جانسون مجموعه‌ای از یادآوری‌های گذرا، چند استناد تاریخی، تشریح سیر تدوین یک متن با گستره‌ای جهانی، همچنین پیامدها و بازتاب حقوقی، اجتماعی، سیاسی و فلسفی و فعالیت مشخص یونسکو برای ترویج جهانی آن را به همراه تصاویر و متن‌های مختلف، گردآوری کرده است تا اطلاعاتی دقیق عرضه کند، موجب ژرف‌اندیشی شود و سبب گردد تا خوانندگان گوشش‌های گذشته را تداوم دهند و ارتقاء بخشند.

اعلامیه‌ی حقوق بشر و تاریخچه‌ی آن نویسنده: گلن جانسون مترجم: محمدجعفر بوینده انتشارات: چشمه

تاریخ

اختراع کوره ذوب فلزات

۲۴ ژوئن ۱۸۴۳ میلادی (۳ تیرماه ۱۲۲۲ خورشیدی)، هنری بسمر مخترع انگلیسی و صنعتگر برجسته قرن نوزدهم موفق به اختراع و ساخت کوره‌های بلند ذوب فلزات شد که در آغاز به نام «کوره‌های بسمر» شهرت پیدا کرده بودند. بسمر در ۱۱ ژوئیه ۱۸۱۳ به دنیا آمد. او روستا‌زاده بود اما تحصیلات خود را در رشته مهندسی به پایان رسانید و برای توسعه تولیدات آهن، فولاد و چندین تلاش کرد کوره ذوب فلزات را بسازد. او در این کوره‌ها روشی اقتصادی برای حذف کربن از چدن خام را عملی ساخت. این کوره‌های مرتفع، وسیله بسیار مناسبی برای تسهیل در امر ذوب فلزات و استفاده از آنها در امور صنعتی، در اختیار بشر قرار داد؛ به طوری که امروزه این کوره‌ها در سراسر جهان مورد استفاده کارخانه‌های ذوب فلزات قرار گرفته‌اند. همچنین پس از راه‌اندازی شیوه بسمر، صنعتگران توانستند فولاد را با سرعت فراوان و قیمت ارزان تهیه کنند. هنری بسمر، مهندس و مخترع انگلیسی سرانجام در ۸۵ سالگی به تاریخ ۲۸ فوریه ۱۸۹۸ میلادی درگذشت.